

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ**

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Кафедра охорони праці та навколишнього середовища

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**до переддипломної практики
здобувачів вищої освіти спеціальності 263 «Цивільна безпека»
першого (бакалаврського) рівня освіти**

Харків – 2021

Методичні вказівки розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри охорони праці та навколишнього середовища 23 червня 2021 р., протокол № 12.

Методичні вказівки містять рекомендації та завдання для проходження переддипломної практики.

Рекомендуються для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освіти спеціальності 263 «Цивільний захист» усіх форм навчання.

Укладач

доц. Д. С. Козодой

Рецензент

доц. О. В. Костиркін

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Мета і завдання переддипломної практики.....	4
2 Зміст переддипломної практики.....	7
3 Індивідуальні завдання.....	11
4 Зміст звіту практики.....	12
Список літератури.....	14
Додаток А Бланк завдання на практику.....	16
Додаток Б Зразок оформлення титульного аркуша звіту з переддипломної практики.....	17
Додаток В Бланк характеристики.....	18

ВСТУП

Переддипломна практика є невід'ємною складовою частиною навчального процесу з підготовки фахівців за спеціальністю 263 «Цивільна безпека». На основі знань, умінь та навичок, отриманих за весь період навчання в університеті, а також реальних матеріалів, зібраних під час переддипломної практики, здобувач вищої освіти матиме змогу самостійно розробити випускну роботу щодо організації або поліпшення умов праці на підприємстві, в установі, організації на основі вимог чинних нормативно-правових актів з охорони праці.

1 МЕТА І ЗАВДАННЯ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

Мета переддипломної практики полягає у набутті здобувачами вищої освіти таких компетентностей:

- здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та проблеми, що характеризуються комплексністю й невизначеністю умов, під час практичної діяльності або у процесі навчання, яка передбачає застосування теорій та методів проведення моніторингу, запобігання виникненню аварій, надзвичайних ситуацій, нещасним випадкам (на виробництві) і професійним захворюванням, оцінювання їх можливих наслідків та їх ліквідування;
- здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- навички міжособистісної взаємодії;
- прагнення до збереження навколишнього середовища;
- усвідомлення функцій держави, форм реалізації цих функцій, правових основ цивільного захисту, охорони праці;

дотримання основних принципів здійснення цивільного захисту та державної політики з питань охорони праці;

- здатність оперувати термінами та визначеннями понять у сфері цивільного захисту, охорони праці; основними положеннями, вимогами та правилами стосовно проведення моніторингу, організування та впровадження заходів щодо запобігання, ліквідування надзвичайних ситуацій;

- здатність до застосовування тенденцій розвитку техніки і технології захисту людини, матеріальних цінностей і довкілля від небезпек техногенного і природного характеру та обґрунтованого вибору засобів і систем захисту людини й довкілля від небезпек;

- здатність організувати нагляд (контроль) за додержанням вимог законодавства у сфері цивільного захисту, техногенної, промислової безпеки та охорони праці;

- здатність обґрунтовано обирати та застосовувати методи визначення й контролю фактичних рівнів негативного впливу уражальних факторів джерел надзвичайних ситуацій на людину і довкілля;

- здатність до аналізу й оцінювання потенційної небезпеки об'єктів, технологічних процесів та виробничого устаткування для людини й навколишнього середовища;

- здатність обґрунтовувати та розробляти заходи, спрямовані на запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, захист населення і територій від надзвичайних ситуацій, забезпечення безпечної праці та запобігання виникненню нещасних випадків і професійних захворювань;

- здатність до читання та виконання ескізів і креслень, застосування комп'ютерної графіки у сфері професійної діяльності.

Завданням переддипломної практики є оволодіння здобувачем вищої освіти такими результатами навчання:

- володіти культурою мислення, технологією освоєння соціального досвіду на рівні, необхідному для професійної діяльності;

- аналізувати суспільні явища й процеси на рівні, необхідному для професійної діяльності, знати нормативно-правові засади забезпечення цивільного захисту, охорони праці,

питання нормативного регулювання забезпечення заходів у сфері цивільного захисту й техногенної безпеки об'єктів і територій;

- застосовувати отримані знання правових основ цивільного захисту, охорони праці у практичній діяльності;

- пояснювати процеси впливу шкідливих і небезпечних факторів, що виникають у разі небезпечної події; застосовувати теорії захисту населення, території та навколишнього природного середовища від уражальних факторів джерел надзвичайних ситуацій, необхідні для здійснення професійної діяльності знання математичних та природничих наук;

- обирати оптимальні заходи і засоби, спрямовані на зменшення професійного ризику, захист населення, запобігання надзвичайним ситуаціям;

- використовувати у професійній діяльності сучасні інформаційні технології, системи управління базами даних та стандартні пакети прикладних програм;

- розробляти та використовувати технічну документацію, зокрема з використанням сучасних інформаційних технологій;

- визначати фізичні, хімічні, біологічні та психофізіологічні шкідливі виробничі фактори та аналізувати безпечність виробничого устаткування;

- ідентифікувати небезпеки та можливі їх джерела, оцінювати ймовірність виникнення небезпечних подій та їх наслідки;

- обирати оптимальні способи та застосовувати засоби захисту від впливу негативних факторів хімічного, біологічного і радіаційного походження;

- знати типи автоматизованих систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення, загальні технічні характеристики та вимоги до застосування систем управління, зв'язку та оповіщення у надзвичайних ситуаціях;

- аналізувати й обґрунтовувати інженерно-технічні та організаційні заходи щодо цивільного захисту, техногенної та промислової безпеки на об'єктах та територіях;

- пояснювати вимоги щодо убезпечення та захисту суб'єктів господарювання, положення та вимоги щодо безпечності, ідентифікації, паспортизації та ведення реєстрів об'єктів підвищеної небезпеки та потенційно небезпечних об'єктів.

2 ЗМІСТ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

Перед початком переддипломної практики здобувач вищої освіти отримує завдання від керівника практики (додаток А).

Під час проходження переддипломної практики здобувач вищої освіти зобов'язаний ознайомитися зі структурою підприємства, технологічними процесами і їх послідовністю та відповідно до отриманого завдання зібрати матеріали, у разі їх актуальності, з переліку [1,2], наведеного нижче.

Основні документи

1 Свідоцтво про державну реєстрацію підприємства в місцевих органах влади.

2 Статут підприємства.

3 Номенклатурний перелік продукції, яку виробляє підприємство.

4 Сертифікати якості на продукцію, яку виробляє підприємство та яка підлягає обов'язковій сертифікації в Україні.

5 Посадові інструкції (за певними професіями). Штатний розклад.

6 Перелік робіт з підвищеною небезпекою, що виконуються на підприємстві, та потенційно небезпечних машин, обладнання підвищеної небезпеки.

7 Дозвіл на виконання робіт підвищеної небезпеки, експертиза проектної документації на будівництво та реконструкцію виробничих об'єктів і виготовлення засобів виробництва на відповідність їх нормативним актам з охорони праці.

8 Страхове свідоцтво, видане Фондом соціального страхування України.

Додаткові документи

1 Нормативні документи, що використовуються під час проведення робіт з підвищеною небезпекою.

2 Документація на технологічне обладнання (машини, установки) та об'єкти підвищеної небезпеки.

3 Відомості про виробничі приміщення.

4 Висновки за результатами останніх перевірок з охорони праці, пожежної та техногенної безпеки і т. ін.

5 Декларація відповідності матеріально-технічної бази вимогам охорони праці та пожежної безпеки.

6 Дозвіл на зберігання та видалення промислових відходів.

7 Дозвіл на виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення й утилізацію отруйних речовин.

Документи, що регламентують роботу служби охорони праці

1 Наказ роботодавця про створення служби охорони праці.

2 Посвідчення керівника підприємства та відповідних спеціалістів підприємства про проходження перевірки знань з охорони праці.

3 Наказ про створення комісії з питань охорони праці підприємства, установи, організації.

4 Наказ про затвердження інструкцій та правил з охорони праці на підприємстві, установі, організації.

5 Колективний договір підприємства, установи, організації.

Документи з організації охорони праці на підприємстві

1 Положення про функціонування на підприємстві системи управління охороною праці.

2 План діяльності комісії з питань охорони праці.

3 Документація про порядок проведення медичних оглядів працівників підприємства.

4 Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі.

5 Перелік професій, працівники яких підлягають медичному огляду.

Документи, що регламентують навчання працівників підприємства з охорони праці

1 Наказ по підприємству про створення комісії з перевірки знань працівників підприємства з охорони праці.

2 Положення про навчання та перевірку знань працівників підприємства з питань охорони праці.

3 Програми, за якими повинно проводитися навчання працівників підприємств з питань охорони праці.

4 Програма проведення вступного інструктажу.

5 Журнал реєстрації вступного інструктажу за професією, посадою особи.

6 Журнал реєстрації первинного, повторного та позапланового інструктажу за професією, посадою особи.

7 Програма стажування працівників конкретної професії чи виду роботи на підприємстві.

8 Документація для проведення цільового інструктажу.

9 Перелік професій, посадових осіб, звільнених від проходження повторного інструктажу.

Документація з пожежної безпеки підприємства, установи, організації

1 Наказ про організацію протипожежного режиму на об'єкті.

2 Наказ керівника про призначення відповідальної особи за протипожежний стан на підприємстві, створення пожежно-технічної комісії (де працює понад 50 осіб).

3 Перелік посад, при призначенні на які особи зобов'язані проходити навчання, перевірку знань та інструктажів з питань пожежної безпеки.

4 Програма пожежно-технічного мінімуму для певної категорії працівників.

5 Перелік систем протипожежного захисту об'єктів та період їх експлуатації.

6 Категорія приміщень, будівель, зовнішніх установок за вибухопожежною і пожежною небезпекою.

Перелік інструкцій з охорони праці на підприємстві, установі, організації

1 Інструкції з охорони праці за професіями на підприємстві, розроблені та затверджені роботодавцем.

2 Інструкції з охорони праці за видами робіт, затверджені керівником підприємства та погоджені державним інспектором з охорони праці.

3 Інструкція з пожежної безпеки на підприємстві.

Документація на засоби індивідуального захисту, пільги та компенсації

1 Особиста карта обліку спецодягу, спецвзуття й інших засобів індивідуального захисту.

2 Відомість «Видача індивідуального захисту спецодягу, спецодягу та інших засобів індивідуального захисту».

3 Наявність сертифікатів відповідності на засоби індивідуального захисту.

4 Типові галузеві норми на засоби індивідуального захисту працівників.

5 Наказ по підприємству про проведення атестації робочих місць за умовами праці.

6 Картки умов праці (за певними професіями).

7 Перелік робочих місць, виробництв, робіт, професій і посад працівників, яким підтверджено право на пільги і компенсації, а також на пільгове пенсійне забезпечення, затверджений керівником підприємства.

8 Список робітників, які виконують роботу з підвищеною небезпекою, затверджений керівником підприємства.

9 Висновки щодо атестації робочих місць на підприємстві.

Документація з економічного управління охороною праці

1 План заходів і засобів з охорони праці на підприємстві, затверджений роботодавцем.

2 Фактичні витрати на фінансування заходів з охорони праці.

Документація про розслідування та облік нещасних випадків професійних захворювань та аварій на виробництві

1 Журнал реєстрації осіб, які потерпіли від нещасних випадків.

2 Акт нещасний випадок на виробництві за формою Н-1, або НТ.

3 Карта обліку професійного захворювання за формою П-4, П-5.

4 Журнал обліку професійних захворювань.

5 Журнал реєстрації аварій на підприємстві. Відомості про збитки, заподіяні аварією, що сталася.

6 Повідомлення про наслідки нещасного випадку, пов'язаного з виробництвом.

Звітність про стан охорони праці

1 Форма № 1-ПВ «Звіт про стан умов праці, пільг та компенсації».

2 Форма №7-ТНВ «Звіт про травматизм на виробництві за відповідний рік».

3 Форма №1-УБ «Звіт про стан умов і безпеки праці, пільги та компенсації за роботу в шкідливих умовах».

4 Розрахункова відомість про нарахування та переказ страхових внесків та витрати коштів фонду.

Зібравши вищеперераховані матеріали, здобувач вищої освіти зобов'язаний відобразити у звіті такі питання:

- загальні відомості про підприємство і його структуру;
- машини, механізми, інструмент, пристрої, що використовуються при виконанні відповідних робіт;
- методи і засоби забезпечення безпечних умов праці;
- організація служби охорони праці на підприємстві;
- стан виробничого травматизму, професійних захворювань та аварій на підприємстві;
- недоліки, які були допущені працівниками, при організації і виконанні робіт [1, 2].

3 ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні завдання на практику можуть містити:

- вивчення основних технологічних процесів з точки зору травматизму працівників;
- аналіз стану безпеки і можливості запобігання професійним захворюванням;
- розробка заходів та засобів щодо запобігання нещасним випадкам і професійним захворюванням [3];
- здійснення контролю за станом умов і безпеки праці;
- забезпечення працівників санітарно-побутовими приміщеннями і засобами захисту на підприємстві;
- способи забезпечення безпечної експлуатації машин та механізмів під час виконання відповідних видів робіт;
- стан виробничої санітарії на підприємстві;
- організація навчання безпечних методів праці та проведення інструктажів з охорони праці;
- дотримання вимог нормативно-правових актів з охорони праці на підприємстві;

- організація та проведення атестації робочих місць за умовами праці на підприємстві;
- мета, завдання і проведення паспортизації машин, механізмів, робочих місць та ін.;
- забезпечення працівників нормативно-технічною документацією;
- організація і виконання робіт з підвищеною небезпекою;
- забезпечення працівників засобами індивідуального захисту і мийними засобами;
- організація і забезпечення експертизи проектів на виконання будівельних робіт;
- способи та засоби забезпечення пожежної безпеки підприємства.

4 ЗМІСТ ЗВІТУ ПРАКТИКИ

Зразок оформлення титульного аркуша звіту про проходження переддипломної практики наведено в додатку Б.

Звіт про проходження переддипломної практики повинен мати нижченаведені розділи:

Вступ

У цьому розділі вказується місце, строки проходження практики, назва об'єкта, його призначення, відомча належність.

Загальні відомості про організацію

Наводяться дані про організаційну структуру бази практики, функціональні обов'язки окремих підрозділів і посадових осіб, включно з їх обов'язками з охорони праці. Вказується схема структури управління, дається характеристика технічного рівня організації, наявність технічної документації, запровадження методів наукової організації праці, системи поопераційного контролю якості, висвітлюються питання стандартизації, розкривається характер роботи охорони праці (її підпорядкування, основні функції, права).

Методи і способи безпечного виконання робіт

Наводяться технологічні схеми виконання робіт з розміщенням машин, механізмів, оснащення і пристроїв, що застосовуються. Організація робочих місць. Вказуються заходи з безпеки праці, гігієни та санітарно-побутового обслуговування

робітників, з охорони навколишнього середовища. Особливу увагу необхідно приділити виконанню вимог правил безпеки в тих видах робіт, де брав участь сам студент.

Якщо на об'єкті за період практики спостерігались випадки порушень вимог правил безпеки праці, тоді вони повинні бути відображені у звіті з детальним розглядом причин і наслідків порушень.

Потрібно висвітлити вирішення питань охорони праці в проектній документації при виконанні робіт і їх відповідність реальним умовам виробництва.

Дається характеристика гігієнічних та санітарно-побутових умов при виконанні робіт під час проходження практики і їх відповідність вимогам нормативної документації.

Наводиться характеристика технологічних процесів з точки зору їх впливу на працівників і навколишнє природне середовище, а також приклади вирішення наявних проблем.

Вказуються заходи з пожежної профілактики та засоби пожежогасіння, які передбачені і використовуються на підприємстві.

Зазначаються основні обов'язки і права служби охорони праці, її роль у системі управління охороною праці на підприємстві.

Індивідуальне завдання

Завдання розробляється згідно з конкретно поставленою темою.

Матеріали для дипломної роботи

Під час проходження практики студент повинен зібрати такі матеріали, які можна було б використати при написанні дипломної роботи:

- будгеплан об'єкта з нанесенням небезпечних зон санітарно-побутових приміщень;
- розташування складських приміщень, баз складування, шляхи під'їзду пожежної техніки;
- технологічні карти на виконання різних видів робіт із запроєктованими заходами з охорони праці;
- технологічні схеми виконання робіт з розміщенням машин, механізмів, застосування оснащення та пристроїв;
- схеми організації робочих місць;

- загальні відомості про організацію, схеми підпорядкованості підрозділів, штат підприємства;
- технологічні схеми з потенційно-небезпечними факторами, що наявні в організації;
- методи та засоби з ліквідації небезпечних і шкідливих виробничих факторів у проектній документації;
- графіки і таблиці показників частоти і важкості виробничого травматизму, професійної захворюваності за останні 5-10 років;
- акти про нещасні випадки Н-1, матеріали, які до них додаються;
- інструкції з охорони праці для різних професій та ін.

Висновки

У цьому розділі здобувач вищої освіти повинен зазначити свою допомогу виробництву, надати критичні зауваження і пропозиції щодо покращення організації й технології робіт з урахуванням питань охорони праці на об'єкті практики. Висловити свої міркування про результати практики, ступінь її користі, заходи, які були б спрямовані на її покращення.

До звіту додається характеристика на здобувача вищої освіти, яку складає керівник практики від підприємства (додаток В).

Звіт повинен бути повністю складений у період проходження практики, розглянутий і підписаний керівником практики від виробництва, засвідчений печаткою.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 Про охорону праці: Закон України. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 44 с.

2 Охорона праці на залізничному транспорті: навч. посіб. / Д. С. Козодой, О. В. Костиркін, С. О. Кисельова, Н. В. Козодой. Харків: УкрДУЗТ, 2020. 124 с.

3 Козодой Д. С. Розрахунок заходів захисту від шкідливих та небезпечних факторів на виробництві: завд. до контр. робіт з дисц. «Охорона праці в галузі». Харків: УкрДУЗТ, 2015.

4 Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЕЕС «Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки й гігієни праці працівників». URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=47940. (дата звернення 01.06.2021). Назва з екрана.

5 Конвенція МОП 187 «Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці». URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=47949. (дата звернення 01.06.2021). Назва з екрана.

6 Міжнародний стандарт SA8000: 2001 «Соціальна відповідальність». SAI SA8000: 2001 Social Accountability International. URL: <https://mybiblioteka.su/tom3/6-48302.html>. (дата звернення 01.06.2021). Назва з екрана.

7 Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 – «Настанова по соціальній відповідальності». ISO 26000: 2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility. URL: <https://aop.nmu.org.ua/ua/metodicki/specialist/opg/lzi/zakon/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82%20ISO%2026000.pdf> (дата звернення 01.06.2021). Назва з екрана.

8 ДСТУ ОHSAS 18001:2010. Системи управління гігієною та безпекою праці. URL: https://dnaop.com/html/34112/doc-%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3_OHSAS_18001_2010. (дата звернення 01.06.2021). Назва з екрана.

9 ДСТУ ОHSAS 18002:2015 Системи управління гігієною та безпекою праці. Основні принципи виконання вимог ОHSAS 18001:2007. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=64325. (дата звернення 01.06.2021). Назва з екрана.

ДОДАТОК А
Бланк завдання на практику

ЗАВДАННЯ НА ПРАКТИКУ

(формулювання пунктів завдання)

Керівник практики _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

Завдання отримав студент _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

« _____ » _____ 20 ____ р.

ДОДАТОК Б
Зразок оформлення титульного аркуша звіту
з переддипломної практики
Український державний університет залізничного транспорту
Кафедра охорони праці та навколишнього середовища

ЗВІТ З ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

(назва підприємства)

Розробив студент групи _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(дата)

Перевірив _____
(посада керівника від підприємства)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(дата)

(підпис) (посада, науковий ступінь викладача)

(дата)

(ініціали, прізвище)

Національна шкала: _____

Кількість балів: __ Оцінка ECTS __

20 _____

ДОДАТОК В
Бланк характеристики

ХАРАКТЕРИСТИКА

студента (ки) _____

(П.І.Б)

(текст характеристики)

Керівник практики _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Місце для печатки

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до переддипломної практики
здобувачів вищої освіти спеціальності 263 «Цивільна безпека»
першого (бакалаврського) рівня освіти

Відповідальний за випуск Козодой Д. С.

Редактор Еткало О. О.

Підписано до друку 29.06.21 р.

Формат паперу 60x84 1/16. Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 0,75. Тираж 5. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Український державний університет
залізничного транспорту,
61050, Харків-50, майдан Фейєрбаха, 7.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018 р.